

ол-оның шығармашылық потенциалы, еңбек сүйгіштігі мен кәсіптілігі, азаматтық белгілері арқылы айқындалады. Осы үш түрлі белгі дамығанда жеке тұлғаның «Мен-тұжырымдамасы» қалыптасады. Осындай дамыған интеллектілі, өзінің кәсіптік өсуін қажеттілікке айналдырған, еңбек ету білігі жоғары, Отанын шын сүйетін жеке тұлғалар тәрбиелене берсе Қазақстанның болашағы өркеніетті елдердің алдыңғы қатарынан көрінеді. Мәдениет бұрынғыдан да көтеріледі, адам өмірі жақсарады деп зор сеніммен айта аламыз.

Әлем жалпыға ортақ тұтастыққа ұмтылады. Өркеніеттің ортақ рухани әлемі қалыптасады.

«Адамгершілігі жоқ адамның ақылдылығының пайдасы шамалы»-дейді дана халқымыз.

«Мен егер закон қуаты қолымда бар кісі болсам, адам мінезін түзетуге болмайды деген кісінің тілін кесер едім»-деген Абай Құнанбаевтың сөзіне әбден қосыламын. Адамның ең қымбаттысы- өмірі. Ол адамға бір-ақ рет беріледі. Уақыт сыншы, тәрбие жүйесінің кем кеткен жерлерін жетілдіре отырып нәтижеге жету жолдарын іздеймін. Сондықтан оны «Қайран босқа өткен жылдарым-ай» деп өкінбейтіндей, барлық күш қуатымды дүниедегі ең тамаша іске арнап өткізу керек. «Адамдарды алдына қойған мақсатына қарай бағалау керек» деген Н. Н. Миклухо-Маклайдың ұлағатты сөзіне сүйене отырып, менің де болашаққа болжамым үміт артарлықтай.

Жетістіктер жоқ емес, бірақ мен үшін ол ең маңыздысы емес. Ең бастысы шәкірттерімнің жүрегінен орын алсам- сол мәртебе, сол ең үлкен жетістігім деп білемін.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. «Бастауыш сыныпта оқыту» № 5 2010ж, «Тәрбиенің маңызы» Т. Мұқышева
2. «Сынып жетекшісі» № 2 2009ж, «Адамгершілік тәрбие» Г. Мустафина
3. «Елназар» № 5 2012 ж, «Бәрі тәрбие туралы» Шакирова Г.

*Pet'ko Lyudmila Vasilevna, Dragomanov National Pedagogical University
Ph. D., Associate Professor, Department of foreign languages (Ukraine, Kyiv)*

*Петько Людмила Васильевна, Національний педагогічний
університет імені М. П. Драгоманова, к.пед. н. (Україна, м. Київ)*

Formation of the professionally oriented foreign language environment for future choreographers at a university in the way of the organization personally meaningful research activity

Формування професійно спрямованого іншомовного середовища майбутніх хореографів в умовах університету шляхом організації особистісно значущої науково-дослідної діяльності

Модернізація освіти надає особливого значення формуванню професійно спрямованого іншомовного середовища, що виступає цілеспрямованим, організованим процесом становлення професіоналізму майбутнього випускника вищої школи, в якому інноваційні методи навчання виступають як технології формування професійної підготовки фахівця. На жаль, як доводить життя, не у всіх випускників університетів процес професійного становлення завершується у термін, що відведений навчанням у вищій школі.

Процес формування придатності, розвитку професійно орієнтованих якостей у студентів в умовах університету розглядається нами як період їхньої професійної підготовки, адаптації майбутніх фахівців до професійної діяльності. У свою чергу, неперервна програма підготовки студентів для здобуття найвищого освітньо-кваліфікаційного рівня реалізується у вищих закладах освіти III–IV рівнів акредитації.

Усвідомлюючи те, що освітній рівень передбачає задоволення потреб особистості у здобутті вищої освіти шляхом навчання, її професійного становлення, — вивчення іноземної мови (ІМ) відбувається за професійним спрямуванням і, безумовно, охоплює лінгвосоціокультурний напрямок, тому що освітньо-кваліфікаційний рівень передбачає здобуття певного рівня освіти і кваліфікації. Освітньо-професійна програма підготовки зумовлює розробку переліку нормативних навчальних дисциплін, де чільне місце займає програма з навчання іноземної мови.

Згідно авторської Програми нормативної навчальної дисципліни «Англійська мова за професійним спрямуванням» підготовки бакалаврів в Інституті мистецтв НПУ імені М. П. Драгоманова, за напрямом 0202 «Мистецтво», зі спеціальності 6.020202 «Хореографія (художня культура)» вивчення дисципліни відбувається у 1, 2, 3 семестрах. Форма контролю — екзамен у 3 семестрі. Всього 180 годин (20 кредитів), з них 70 годин (7,7 кр.) відведено на практичні заняття, 80 год. (8,8) — на самостійну роботу, 30 год (3,7 кр.) — на індивідуальну роботу¹. Тобто професійне становлення майбутнього спеціаліста у процесі вивчення іноземної мови відбувається в чітко окреслений термін — три перших семестри.

У зв'язку з вищесказаним, формування професійно спрямованого іншомовного середовища майбутніх хореографів в умовах педагогічного університету шляхом організації особистісно значущої науково-дослідної діяльності стало метою нашого дослідження.

¹ Петько Л. В. Англійська мова за професійним спрямуванням зі спеціальності 6.020202 «Хореографія (художня культура)», напрям підготовки 0202 «Мистецтво». Програма нормативної навчальної дисципліни для ВНЗ/за ред. професора В. І. Гончарова. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 92 с.

Формування мовної особистості в умовах глобалізаційних перспектив і глобанлізації — імператив сьогодення: здатність до міжкультурної комунікації, трансформації в умовах мультикультуралізму, здатності до роботи в умовах інформаційної цивілізації, соціальна компетенція в умовах глобалізації, культурний стрижень мовної особистості. Тому сучасна мовна особистість «повинна володіти професійними знаннями, дискурсом (науковий, електронний, офіційно-діловий) і професійною іншомовною термінологією»¹.

Загальною метою викладання та вивчення англійської мови за професійним спрямуванням є підготовка студентів до ефективної комунікації в академічному та професійному оточенні, набуття здатності стати активним провідником тенденцій та прогресивних методів хореографічної педагогіки у майбутній професійній діяльності, опанування іноземними високохудожніми музичними та хореографічними джерелами, що поширює світогляд студентів, формує їхні загальнокультурні орієнтири, розвиває музично-естетичний досвід, стимулює розвиток хореографічних, музичних та лінгвістичних здібностей.

Хореограф (від гр. choreia = танець+ -граф) — фахівець із хореографії.

Хореографія (від гр. choreia = танець+ -графія) — 1) мистецтво створення танців і танцювальних вистав; 2) запис рухів танцю за допомогою системи умовних знаків².

У дисертаційному дослідженні Ж. ван Кэмп³ систематизовано загальні положення, в яких надано різні характеристики танця та його дефініції.

Якщо мова — це культурні традиції народу, то і танець, як спадщина предків, існує в культурі будь-якого етносу, який постійно змінюється, трансформується в різноманітні види, стилі та форми, будучи одним з найдревніших видів мистецтва, відображаючи соціальні та етнічні ідеали народу, «в ньому ми бачимо історію народу, його трудову діяльність протягом віків, життєвий устрій, вдачу, звичаї, характер. Народ створює в танці ідеальний образ до якого він прагне і який стверджує в емоційно-художній формі»⁴. А що виникло раніше — мова чи танець — дуже проблемне питання.

Нами за мету було визначено створення такого професійно навчального середовища, в якому б стимулювалося у студентів особистісне розуміння діяльності, що розглядається як одне з важливих напрямків професійної підготовки, тобто «суб'єктивного відображення значущості діяльності та готовності суб'єкта реалізувати себе в ній»⁵.

Одним із шляхів створення професійно спрямованого навчального середовища ми розглядаємо залучення студентів до науково-дослідної роботи: визначення теми свого дослідження за професійною спрямованістю, знаходження необхідних літературних автентичних джерел, систематизація матеріалу, підготовка, написання тез доповідей іноземною мовою та виступ на наукових конференціях, підготовка та публікація іноземною мовою наукових статей за фахом. Під впливом такої організації навчального процесу виникає і здійснюється процес активного, самостійного засвоєння досліджуваного змісту професійного матеріалу, досягається поставлена мета. Перед вихованцями висувається креативна проблема, яку треба розв'язати, що дозволяє майбутнім випускникам ефективно готуватися до професійної діяльності.

Зазначимо, що постановка людиною перед собою мети є процес, що характеризується специфічним внутрішнім ставленням між суб'єктивним змістом завдання для людини та її об'єктивним значенням.

Студенти другого курсу підготували тези англійською мовою і прийняли участь у II Міжнародній молодіжній науково-практичній конференції (Київ, 2013): Алдо Р. «The Development of Modern Dance», Катерина С. «Ballet in Russia», Віолета М. «Maya Plisetskaya and her life in ballet», Ксенія М. «M. Baryshnikov's life in ballet», Тетяна К. «Marius Petipa and Russian Ballet», Софія К. «Flamenco»⁶, на міжнародній конференції у Празі (Чехія) були представлені доповіді Євгенії Ш. «Isadora Duncan and Her Dance» та Світлани А. «Rudolf Nureyev».

Теми своїх наукових пошуків студенти вибирали самостійно, за власним бажанням. Їх тематика засвідчила, що майбутні хореографи у своїх професійних доробках тяжіють до створення образів і теми у балеті (танці).

У нашому експерименті знайшла підтвердження концепція психолога В. А. Бодрова щодо формування та розвитку професійної здатності особистості, коли у конкретній пізнавальній діяльності система її мотивів відображається в окресленій меті, яка формує зміст цієї діяльності. У свою чергу, мета діяльності виступає провідною ланкою усвідомленого процесу регулювання, ідеальним результатом діяльності (рівнем досягнення певних її показників). Характер змалювання мети суб'єкту розкривається в понятті «образ-мета», що відображає професійний досвід особистості, включає уявлення про засоби діяльності, визначає селекцію, інтеграцію та оцінку інформації, а також і у формуванні гіпотез та прийняття рішень⁷.

¹ Бушев А. Б. Полемика вокруг языковой личности/Научный часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 9. Сучасні тенденції розвитку мов. – Вип. 6: зб. наук. пр.; за ред. В. І. Гончарова. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – С. 36.

² Новий словник іншомовних слів: близько 40000 сл. І словосполучень/Л. І. Шевченко, О. І. Ніка, О. І. Хом'як, А. А. Дем'янюк; за ред. Л. І. Шевченко. – К.: АРІЙ, 2008. – С. 647.

³ Julie Charlotte Van Camp. Philosophical problems of dance criticism: Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy/ Julie Charlotte Van Camp. – Temple University, 1981. – 281 p. [Web site]. – Access mode: <http://www.csulb.edu/~jvancamp/diss2.html>

⁴ Кокуленко Борис. Степова Терпсихора/Б. Кокуленко. – Кіровоград: Вид-во «Степ», 1999. – С. 9.

⁵ Бушев А. Б. Полемика вокруг языковой личности/Научный часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 9. Сучасні тенденції розвитку мов. – Вип. 6: зб. наук. пр.; за ред. В. І. Гончарова. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – С. 36.

⁶ Kreydun Sofia. Flamenco/Sofia Kreydun, Ludmyla Pet'ko//Сучасні проблеми підготовки майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери в умовах євроінтеграційного процесу: Тр. II Міжнародної молодіжної наук.-практ. конф. (дистанційної), Київ, 4 грудня 2013 р.; за заг. ред. І. М. Ковчиної. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – С. 56–57.

⁷ Бодров В. А. Психология профессиональной пригодности. Учебное пособие для вузов – М.: ПЕР СЭ, 2001–511 с – (Современное образование).

Безумовно, студенти, які навчаються зі спеціальності 6.020202 «Хореографія (художня культура)», до вступу в університет отримали певну хореографічну підготовку до вступу в університет, а отримані В. Д. Шадріковим дані щодо гетерохронності розвитку загальних і спеціальних здібностей, а також виявлені особливості співвідношення більш загальних і більш спеціальних ланок структури професійно важливих якостей, що пов'язані зі змістом конкретної діяльності, дозволили академіку дійти висновку, що «чим більша технічна діяльність, тим більше будуть зрушені часові межі виявлення фази спеціалізації в сторону молодших вікових періодів зрілості»¹. Таке твердження дуже актуальне у площині нашого розгляду щодо професійного становлення даної категорії студентів, пенсійний вік яких настає у 34 роки.

Наступним компонентом психологічної системи діяльності В. А. Бодров виокремлює *інформаційну основу діяльності*, яка визначається як сукупність інформації, що характеризує предметні і суб'єктні умови діяльності і дозволяє організувати останню відповідно вектора «мета-результат».

Такий підход у нашому експерименті надав змогу розширити науковий пошук студентів і підготувати до друку та опублікувати вже наукові статті закордоном англійською мовою: Алдо Р. «History of Modern Dance» (Польща, 8,5 с.), Катерина С. «The History of Russian Ballet» (Чехія, 8 с.), Віолета М. «Maya Plisetskaya and Her Creative Work in Ballet of the 20-th Century» (Польща, 7 с.), Ксенія М. «Mikhail Baryshnikov and his Creative Work in Ballet» (Чехія, 13 с.), Тетяна К. «Marius Petipa and His Life in Ballet» (Болгарія, 6,5 с.), Софія К. «Flamenco Dance» (Чехія, 13 с.), Євгенія Ш. «Isadora Duncan and Her Love in Dance» (Польща, 12 с.), Світлана А. «Rudolf Nureyev» (Чехія, 13 с.).

Майбутнім хореографам ще належить освоювати справжні досягнення сучасного балету (танцю). Окреслений нами шлях формування професійно спрямованого іншомовного середовища майбутніх хореографів в умовах університету шляхом організації особистісно значущої науково-дослідної діяльності перспективний і плідний: у вивченні та аналізі традицій хореографії різних культур у сучасному процесі зближення мистецтв, якому притаманне творче взаємозбагачення. інтерес, повага до інонаціонального матеріалу.

*Ryazantsev Alexey Alexeevich, the SAEI of the Astrakhan region
«Astrakhan retraining Institute», associate Professor, chair of social adaptation and health care.*

*Рязанцев Алексей Алексеевич, ГАОУ АО «Астраханский институт
повышения квалификации и переподготовки», доцент кафедры социальной адаптации*

Prevention of «stage fright» musicians

Профилактика «сценического волнения» у музыкантов

Необходимым и самым важным условием существования музыкального искусства является общение между исполнителем и слушателями.

Каждый исполнитель при встрече с публикой испытывает особое, очень сложное восторженно-воодушевляющее состояние, но нередко это состояние бывает подавленным, болезненным. И это состояние, которое может преследовать и маститых музыкантов, определяется как «эстрадное или сценическое волнение». Это волнение имеет все признаки стрессовых состояний и проявляется в таких же ответных реакциях организма, как и на другие сильные воздействия внешней среды — физические, нервно-психические, эмоциональные или социальные перегрузки². Одна мысль о предстоящем выступлении может вызвать бессонницу, навязчивое состояние тревоги: мысли о провале или успехе. В этом состоянии может нарушаться координация движений, руки потеют и становятся холодными, появляется неуверенность памяти, переутомление от волнения может перейти в депрессию. Великий композитор и пианист Фредерик Шопен говорил о себе следующее: «Я не способен давать концерты; толпа меня пугает, меня душит ее учащенное дыхание, парализуют любопытные взгляды, я немею перед чужими лицами»³.

Состоянию «сценического волнения» подвержены не только музыканты-исполнители. Подобное волнение испытывают артисты цирка, лекторы, спортсмены, педагоги и те, кто находится в экзаменационных ситуациях: школьники, студенты, диссертанты. Поэтому актуальность научно-методических разработок по устранению этого негативного состояния не вызывает сомнений. Рекомендации, которые мы даем в нашей публикации для музыкантов-исполнителей, с успехом могут быть использованы и представителями других профессий, испытывающих «сценическое волнение».

У музыкантов, подверженных «сценическому волнению», специалисты выделяют 5 фаз этого состояния⁴.

1. Длительное предконцертное состояние. Начинается с момента установления точной даты выступления. Если эта дата отдалена по срокам, то волнение наступает периодически и музыканту-исполнителю легко убедить себя в том, что все «еще успеется».

2. Непосредственное предконцертное состояние не ограничивается одним днем. Необходимо научиться входить в такое психологическое состояние, при котором хотелось бы заниматься с полной выкладкой и с большим желанием ждать концертного выступления. Если произведение готово задолго до концерта, то полезно, настроив себя на концерт-

¹ Шадриков В. Д. О содержании понятий «способности» и «одаренность» // Психологический журнал. 1983. — № 5. — С. 3–10.

² [www.http://muscomplex.pavl.kz/download/statia_cherepanova](http://muscomplex.pavl.kz/download/statia_cherepanova)

³ Николаев В. А. Шопен — педагог. М.: «Музыка», 1980.

⁴ [www.http://muscomplex.pavl.kz/download/statia_cherepanova](http://muscomplex.pavl.kz/download/statia_cherepanova)